

Villa Elfviks

Vinterstig

I harens
spår

På vinterstigen lär vi känna harens liv i omgivningen kring Villa Elfvik. Vi får bland annat veta varför haren äter sin egen spillning, hur den vilseleder räven och varför den sover bort dagarna. Med hjälp av berättelser och lekar lever vi oss in i harens äventyrliga liv. Vissa uppgifter längs stigen kan utföras bara när det finns snö. Stigen är avsedd för barn under åtta år i sällskap av en vuxen.

STIGEN

- Stigen följer naturstigen som börjar på Villa Elfviks gårdsplan och är ca 700 m lång.
- Stigen leder genom vassen till lusthuset och vidare förbi båtskjulet till fågeltornet. Därifrån fortsätter stigen längs betesmarkerna och genom den gamla grandungen tillbaka till Villa Elfviks gårdsplan, där det finns en fågelmatningsplats.
- Kontrollerna är inte utmärkta i naturen, men de finns på kartan på häftets baksida. Kontrollplatserna är dessutom beskrivna i häftet.

HÄFTET

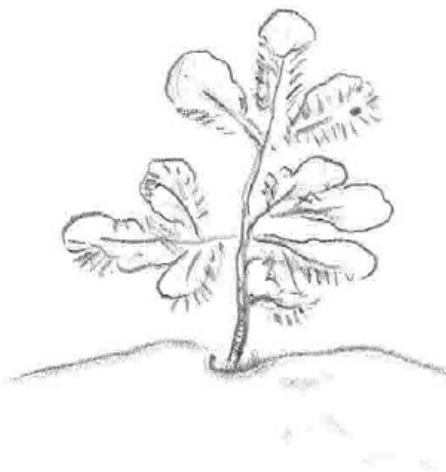
- Häftet "I harens spår" innehåller en berättelse och lekar och uppgifter för varje kontroll.
- Välj fritt de kontroller och uppgifter som passar dig bäst och lämna resten till en annan gång. Eller ta med berättelserna och uppgifterna och gör dem på någon annan lämplig plats.
- När du kommer till en kontroll läser du först berättelsen. Sedan kan du leka och utföra uppgifterna.

På språng i natten

Kontroll 1: Elfviks bakgård, vid naturstigens början

Skogen ligger inbäddad i ett mjukt täcke av snö, och kölden biter i friluftarnas kinder. Det börjar mörkna. Djuren tar sig hem till sina bohålor eller söker sig en lämplig övernattningsplats till skydd för kölden och rovdjuren. Också friluftarna beger sig hemåt, lockade av tanken på en skön brasa och en mugg varm saft. Snart sover skogen och dess invånare djupt. Eller hur?

Tittar man noga efter kan man se hur en av de vita drivorna börjar röra på sig i skymningen. Vad kan det vara? Snödrivor rör väl inte på sig! Nu kommer den närmare, och då ser vi att det är skogsharen som är på språng efter mat. Den är så hungrig att det knorrar i magen, men den vågar sig inte fram ur sitt gömställe innan det blir mörkt.

Kring Villa Elfvik och inom Bredvikens naturskyddsområde har man inte sett skogshare på hela 2000-talet. Fältharar finns det däremot gott om. Har du sett skogshare i Esbo? Var såg du den?

Uppgifter:

Hur känns det att vara skogshare? Prova och se hur du klarar dig som skogshare i vinterskogen.

Från människa till hare:

1. Sätt dig på huk och försök hoppa som en hare.
2. Stanna! Lyssna, och se dig omkring. Du måste vara på din vakt för att inte bli överraskad av rovdjur eller andra faror.
3. Öva dig att varna för fara. Skogsharen varnar genom att trumma med bakbenen. Prova!
4. Kommer du ihåg sagan om Bambi? Haren i sagan fick sitt namn efter sin förmåga att stampa med bakfötterna. Vet du vad haren hette?

Tuntomerkkisi:

Vikt: 2-6kg, längd: 1/2 meter, färg: brun på sommaren och kritvit på vintern, övriga kännetecken: långa öron, en tofs till svans

Skutta nu till nästa kontroll!

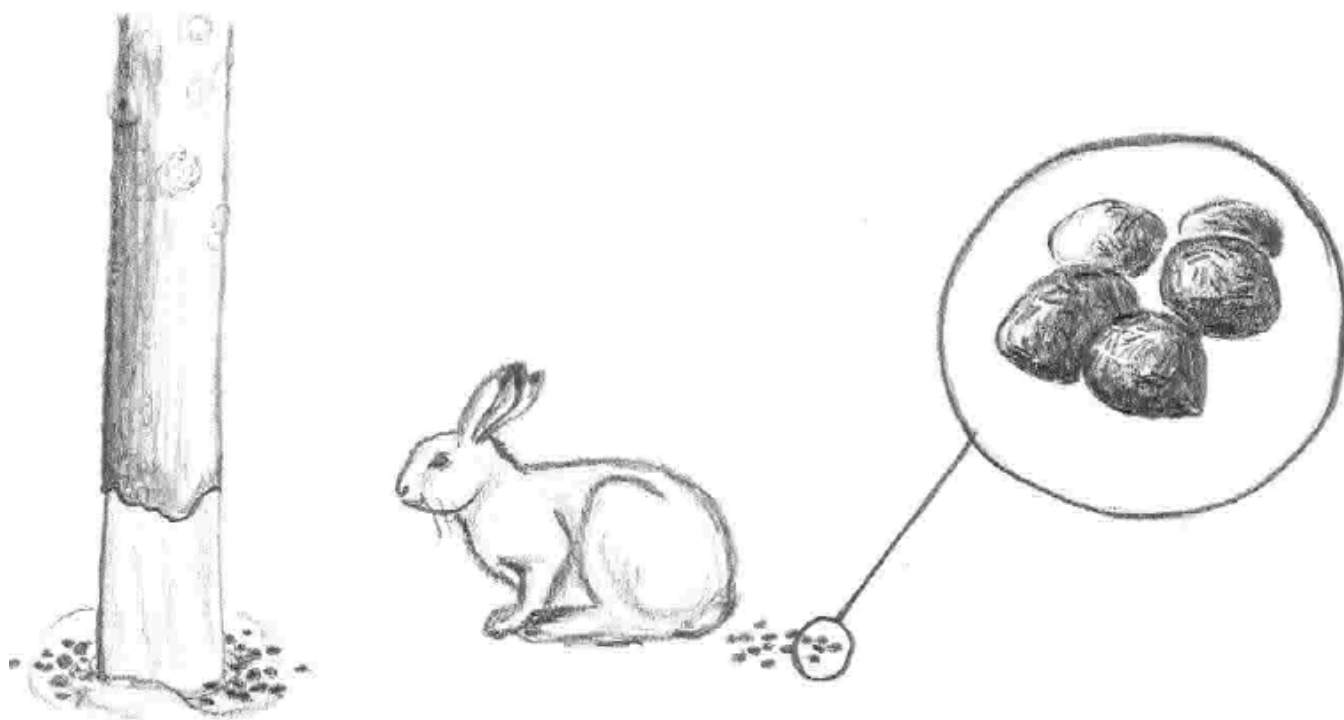
Äta harkulor

Kontroll 2: Strax före stigen genom vassen

Du hoppar fram och tillbaka kring din daglega. Eftersom det inte finns så mycket snö inne i skogen, äter du med god aptit blåbärsriset som sticker upp ur drivorna. Man kan rentav säga att din mat är träig, för på vintern äter du också små trädgrenar och bark.

Medan du äter släpper du en näve harkulor på drivan. Under nattens lopp blir det en hel del runda sågspånsaktiga kulor, faktiskt flera hundra.

Det verkar kanske konstigt, men du äter dina egna harkulor. Inte de sågspånsaktiga, men ibland släpper du en mjuk kula som fortfarande innehåller en hel del viktiga näringsämnen. Den stoppar du i munnen. Någon tycker säkert att det är äckligt, men för dig som är en skogshare är det helt normalt.

Uppgifter:

Hittar du mat så att det inte längre knorrar i magen? Försök hitta mat som passar skogsharen.

Vintertid äter skogsharen ris och växter med vedartad stam, kvistar, små trädgrenar och bark, och sommartid äter den bär, gräs, säd och knoppar.

Skogharens vintermeny:

Grässtrån med rimfrost

Aspbark med blåbärsris

Frusna lingon

Nattliga ljud hand i hand:

För att du inte ska bli uppäten av ett rovdjur, måste du lära dig att lyssna efter ljud i omgivningen. Du fortsätter färden med öronen på spänn till träspången genom vassen

Ni kan gå stigen i en enda stor grupp eller parvis med lite avstånd mellan paren. Gå så tyst som möjligt och lyssna till ljuden i vinternaturen. Hör ni några andra djur? Hör ni vinden susa?

När ni har kommit till spångens slut kan ni prata om vilka ljud ni hörde. Hörde kanske någon av er räven tassa fram över isen eller på stranden?

En mästara på att vilseleda

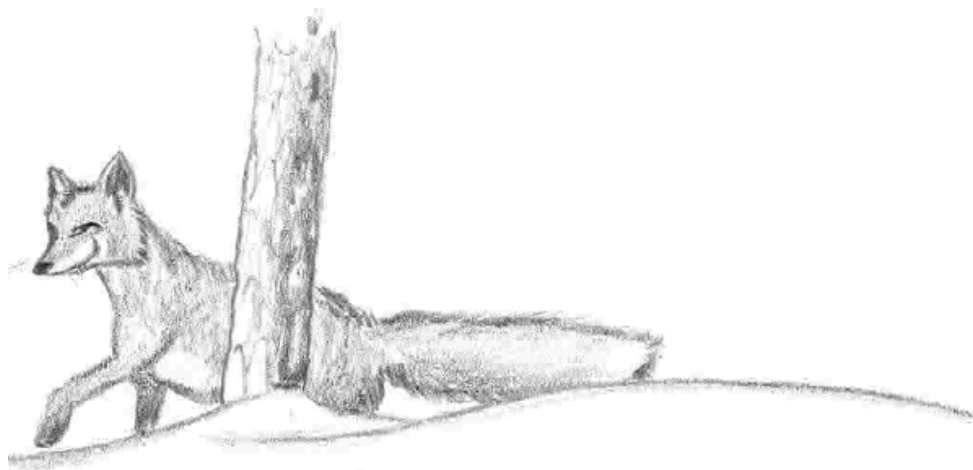
Kontroll 3: Vid lusthuset

Natten är lång, och du iakttar hela tiden omgivningen med dina stora ögon samtidigt som du lyssnar med dina långa öron. Rovdjuren jagar om natten. Du måste vara på din vakt så att du inte blir deras byte. Dina värsta fiender är räven, berguven, lodjuret och duvhöken.

Plötsligt hör du något. Vad var det? Du slutar genast äta och sitter knäpptyst med öronen på spänn. Då ser du att det rör sig i dunklet under träden. En räv! Du far iväg som skjuten ur en kanon, och rävens försök att ta dig med överrumpling misslyckas.

Men den ger inte upp så lätt, och du springer nu för allt vad tygen håller. Efter en stund stannar du och skuttar tillbaka i dina egna spår en liten bit. Sedan tar du ett jättesprång åt sidan och fortsätter åt ett helt annat håll. Räven som jagar dig förstår inte alls hur dina spår kan ta slut så plötsligt. Den går av och an och försöker nosa sig fram till vart du tagit vägen. Men du är redan långt borta.

För säkerhets skull gör du några sidosprång till och lägger dig sedan flämtande för att vila i skydd under en tät gran.

Uppgifter:

Längdhoppsövning

Försök hoppa så långt som möjligt. Mät upp en sträcka på fyra meter på marken och jämför hur långt du kan hoppa.

Harmamman och ungarna

Harmamman (ledaren) går först längs stigen och harungarna (barnen) i rad efter mamman.

Mamman är mer uppmärksam än ungarna och ser och hör räven före dem. När mamman (ledaren) ropar: Räven kommer!, gömmer sig barnen snabbt längs stigen. Också ledaren gömmer sig med ryggen mot barnen. Ledaren väntar en stund (räknar t.ex. till tio) och vänder sig sedan om för att se hur ungarna har lyckats gömma sig. Ungarna ska gömma sig så väl att mamman inte ser dem genast när hon vänder sig om. Sedan ropar mamman "faran över" och ungarna kommer fram ur sina gömställen. Leken kan upprepas flera gånger längs stigen.

Skogsharens idrottsrekord:

Längd: 4 meter

Löpning: 70 km/h

Med snöskor på fötterna

Kontroll 4: I skogen bakom båtskjulet

Du är trött efter att ha skakat av dig räven. Som tur är har du snöskor på fötterna, och dem hade du god nytta av när det gällde att springa undan. Du kanske inte vet det själv, men du har egna medfödda snöskor. Du kan bre ut tårna på dina bakben så att de blir som snöskor som hjälper dig att hoppa fram ovanpå snön. Och kan du tänka dig, dina fötter har fått stå modell för de snöskor människorna använder.

Du fortsätter att leta efter mat och lämnar hela tiden efter dig ditt lätt igenkännliga spår. Men du är inte den enda som rör dig i skogen nattetid. Skogen är full av spår av olika djur. Intill ett träd ligger en helt och hållet skalad kotte. Vem har ätit den? På marken finns också spår av små klövdjur. Det är inte älgar, utan en flock rådjur som har lämnat både spår av klövar och bruna kulor av spillning. Tittar man noga efter ser man också att en fågel har flugit upp från marken och lämnat spår av vingarnas fjäderpennor i snön. Flydde fågeln undan en fiende? Spåren gömmer hemligheter som bara skogens djur känner till.

Uppgifter:

Spårjakt

Kan du lösa gåtan med spåren i vinterskogen? Leta reda på olika spår och försök identifiera dem.

- Försök hitta de små spåren av en mus eller en sork.
- Vems spår är det som tar slut vid trädets fot?
- Kan du hitta spår av en fälthare eller en skogshare?
- Hittar du spår i snön av vingar, av en svans eller av en hängande mage?
- Försök hitta harkulor på snön.

Skogsdjurens spår i snön:

Kamouflagedräkt

Kontroll 5: Efter betesmarken inne i skogen

Nu är det inte långt till gryningen. Den mörkaste tiden på natten är förbi. Du stannar för att beundra den vackert grå himlen. Det har börjat snöa så smått, och du blir glad över de vackra snöflingorna. De är lika vita som din päls.

Det påminner dig om när vintern började. En förskräcklig tid! Din päls hade hunnit bli vit, men någon snö fanns det inte. Räven hade inga svårigheter alls att se dig i nattmörkret, och du var nära att sluta i rävens klor nästan varje natt. Att skaffa mat var svårt när du knappast vågade röra dig.

Men till sist, när du nästan hade gett upp hoppet, kom det en rejäl snöstorm som täckte marken med ett tjockt vitt täcke.

Äntligen var din skyddsfärg till någon nytta. Sedan dess har det funnits snö, och nu snöar det sakta mera. Snöflingorna är dina bästa vänner vintertid. Du gräver en grop i snön i skydd av några buskar. Den långa natten är över och nu är det dags att sova. I gropen är du gömd för alla nyfikna ögon, och snön värmer dig i kölden.

Uppgifter:

Snöflingan

En av deltagarna utses till sot- eller dammkorn, kring vilket snöflingan bildas. Dammkornet står i mitten med händerna på höfterna.

Sex andra deltagare bildar början till sex grenar och ställer sig runt dammkornet med ansiktena vända medsols. Två av dem tar med höger hand tag i dammkornets vänstra arm under armhålan, den tredje tar tag i armvecket. De andra tre gör på samma sätt på dammkornets högra sida.

Nu kan de övriga deltagarna ta tag i grenarna. Grenarna kan också förgrenas vidare.

När snöflingan är klar, börjar den falla genom luften. Den snurrar runt kring sin mittpunkt. Den som står i mitten snurrar långsamt runt på platsen, och grenarna går framåt i ring omkring mittpunkten. Snöflingan kan snurra fortare, och då måste de yttersta grenarna springa. Grenar kan gå av (om greppet släpper). Detsamma kan hända en riktig snöflinga i en snöstorm.

Försök hitta snöflingor med olika mönster.

Sova middag

Kontroll 6: Villa Elfviks gårdsplan, fågelmatningsplatsen

De djur som har sovit hela natten vaknar till en ny dag. Efter en natt med stark köld är småfåglarna och ekorrarna mycket hungriga. Du har redan somnat och märker inte vad som händer på fågelmatningsplatsen intill.

Blåmesar, talgoxar, svartmesar och grönfinkar äter i kapp av solrosfröna på matplatsen. Ekorerna har det inte lika lätt. De försöker kliva upp i fågelmatautomaten, men den är byggd så att ekorrar inte ska kunna få tag i maten. Ekorerna får nöja sig med de frön som fåglarna tappar på marken. Lyckligtvis tappar fåglarna ganska mycket frö. Ekorerna får nöja sig med de frön som fåglarna tappar på marken. Lyckligtvis tappar fåglarna ganska mycket frö. Ekorerna kan äta sig mätta. Nu kommer också friluftarna tillbaka för att njuta av vintervädret. Solen skiner. Det blir en fin dag!

Det är ingen som lägger märke till dig där du sover i din grop under en buske. Och det är bra, för du måste vila dig så att du orkar leta efter mat och springa undan räven också nästa natt.

Uppgifter:

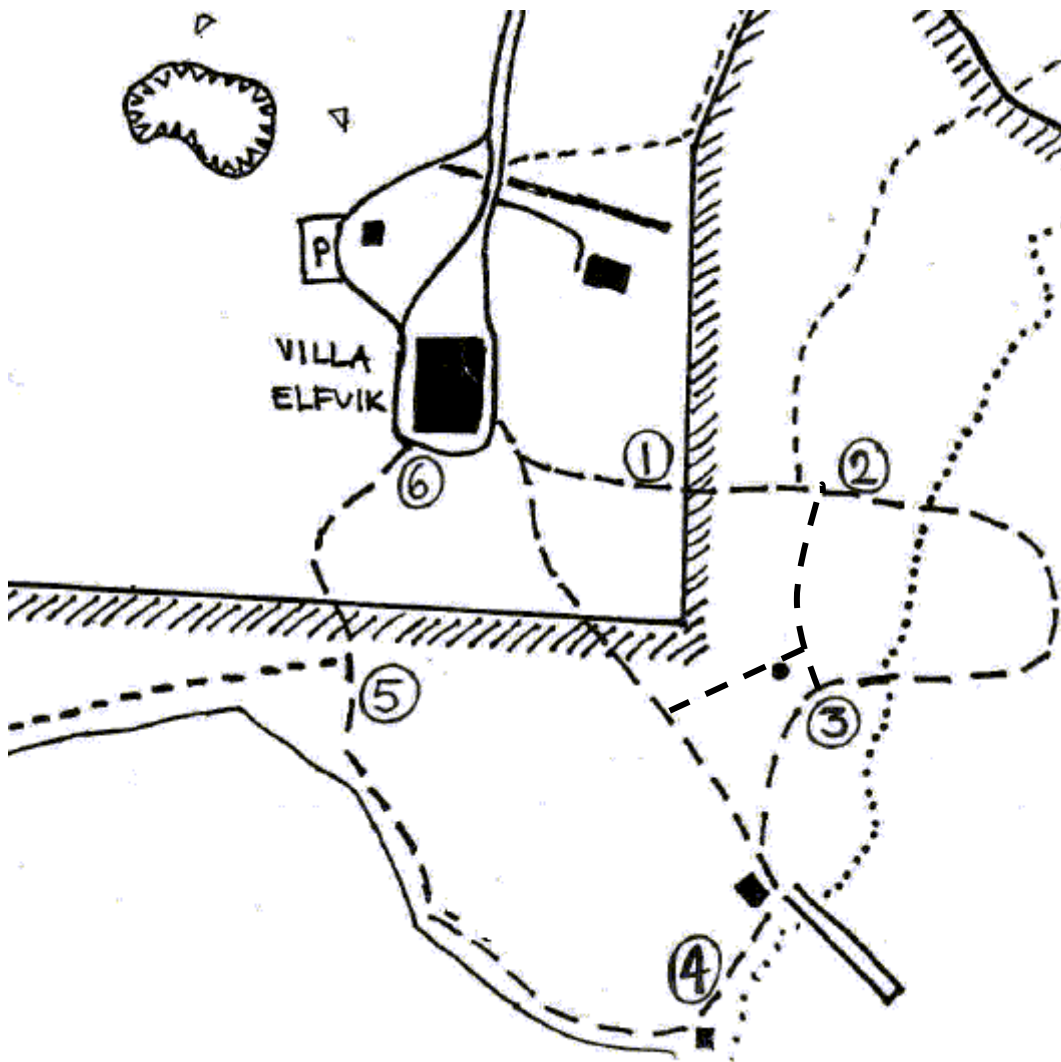
Vid fågelbrädet: Gå inte för nära så att fåglarna blir rädda och flyger sin väg.

- Försök räkna hur många fåglar som äter på matningsplatsen.
- Vilka färger har fåglarna?
- Kan du namnet på dem?
- Finns där ekorrar? Hur många?

De flesta fåglar har fått sitt namn på grund av sitt utseende eller sitt beteende. Försök hitta på nya namn på fåglarna på fågelbrädet!

Karta

För en del av uppgifterna har vi använt följande källor, som också innehåller många fler lekar och uppgifter för vinterbruk:

Koskinen, Makkonen & Verkka, 2001. Talven taikaa.

Helsingfors stads miljöcentral.

(<http://www.hel2.fi/YMK/julkaisut/ymparistokasvatus/talventaikaa.pdf>)

Luontokoulu Ilveksen Luokasta Luontoon -sivusto ([Luontokoulu Ilves](#))

Esbo stads miljöcentral
Naturens hus Villa Elfvik

Besöksadress:
Elfviksvägen 4
02600 Esbo

Postadress:
PB 60440
02070 Esbo stad

Text: Elise Stenroos
Översättning: Susann Uggeldahl
Bilder: Kati Koistinen och Satu
Rautasalo (omslagsbild)